

חדשות עולם הספר

במה ליוצרים ועורכים תורניים

גיליון 28

דבר המערכת

ספר הישר לאברהם השר

רבי אברהם בן מאיר אבן עזרא - או כפי שנהוג לכנות אותו בקצרה **"אבן עזרא"** - היה מגדולי הראשונים, כתב עשרות חיבורים אשר חלקם עדיין מונחים בכתב-יד ולא הודפסו מעולם, או שאבדו במרוצת הדורות. כמו כן, כתב שירים ופיוטים לרוב, כמו למשל: 'כי אשמרה שבת' המושר בפי רבים.

פירוש הראב"ע לתורה עורר פולמוסים רבים בדבר התייחסותו לדברי חז"ל, וכמו שכתב בהקדמתו: 'בעבור הדרש - דרך הפשט איננה סרה, כי שבעים פנים לתורה, אך סוף דבר כולם הודו בגדלותו של ראב"ע, יש גם שסברו כי חלק מן הדברים נשתרבבו לספריו על ידי תלמידיו, ויש שיישבו את דרכו בלימוד פשטם של מקראות לצד דברי חז"ל.

פירושו של האבן עזרא קשה מאוד ללימוד, ונכתבו עליו פירושים רבים. החל בפירוש 'צפנת פענח' לרבי יוסף טוב עלם מתקופת הראשונים, 'מאמר יום טוב' מבעל התוספות יום טוב, וכלה בפירושים של בני הדור האחרון, כמו 'מחוקקי יהודה' לר' יהודה ליב קרינסקי, ואחרים.

בראש חודש אדר חל יום פטירתו של רבי אברהם בן מאיר, בגיליון זה נעסוק בתורתו ובפועלו.

מדברי רבותינו

והם בתכלית הדקות והאימות

הרמב"ן בהקדמתו לתורה כתב: 'ועם רבי אברהם בן עזרא, תהיה לנו תוכחת מגולה ואהבה מוסתרה', ואכן פעמים שהוא משבח את דבריו ופעמים שהוא דוחה אותם בתוקף (ראו רשימת ביטויים ב'כתבי רבינו משה בן נחמן' הוצאת מוסה"ק עמ' תקצא).

רבינו בחי (כד הקמח, פורים) כתב על פירוש ראב"ע למגילת אסתר: ומה שאני מבאר בכאן, הוא דרך פירושו, שהוא הפירוש הנכון מכל הפירושים שנעשו במגילה זו.

רבי זכריה סרוק (פירוש מגילת אחשורוש, הקדמה) כתב עליו: והוא היה חכם כולל ושלם בכל חכמה. ואנוכי ראיתי חידושי הראב"ע ממסכת קידושין והם בתכלית הדקות והאימות.

יש לציין, כי בתוספות בקידושין (לז: ד"ה ממחרת) דנים ר"ת ור"י בקושייתו של ה"אבן עזרא". ובאגרת **ששלח רבינו תם** לראב"ע כתב: אני עבד לאברהם למקנה, ואקוד ואשתחוה לאפיו.

חדשות הספר

"חמדת אברהם" - שיעורי וחידושי הרה"ג **רבי חיים מרדכי דולני שליט"א** על התורה והמועדים, וכן ענייני הלכה אשר דלה והשקה מתורת רבותינו שליט"א וצוק"ל.

בסוף הספר נמצא מפתח מפורט לאמרותיהם של רבותינו שצוטטו בספר, כדי שיוכל הלומד למוצאם בנקל ולעמוד על שמועתם.

"חידושי מרן ר"ז הלוי - עם ביאור וליקוט שיר חדש" - הרה"ג **רבי חיים יוסף שכטר שליט"א** עמל ויגע לבאר דברי מרן הגרי"ז בהלכות חמץ ומצה, וכן הוסיף ליקוט מגדולי האחרונים שנשאו ונתנו בדבריו בסוף הספר באו גליונות מכתב ידו של הגרמ"ש שפירא זצ"ל על הלכות חמץ ומצה.

כפי מה שכתוב בתורה "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" שממנו למדו חז"ל שהיום הולך אחר הלילה.

כשהבין שדבר החלום אמת, נרעש ונסער האבן עזרא. והוא חכך בדעתו האם יש לקרוע את הספר מיד ולחלל שבת אחת ובלבד שישמרו ישראל שבתות הרבה, אך לבסוף החליט להמתין למוצאי השבת.

מיד עם צאת השבת, החל לכתוב את החיבור שנקרא "אגרת השבת" ובו הוכיח ה"אבן עזרא" שעל פי התורה היום מתחיל מהלילה.

פינת העורך התורני

כיון דרבנן נינהו, אתו לטרונו מגירסייהו

האם צריך יישוב הדעת כדי לחבר ספרים טובים? **"האבן עזרא"** הוא הפירכה לטענה זו. על אף שהרבה לנדוד, את רוב ספריו כתב ככל הנראה במהלך נדודיו.

אך האמת שנחלשו הדורות, וסיבות שונות ומשונות מפריעות את העורכים מריכוז. רבי עובדיה חן (מחבר "הכתב והמכתב") מעניק לנו עצה מתוך ספרו: סביבה שקטה, נקיה ומסודרת תגרום לך ריכוז מוחלט והרחבת הדעת.

כעין זה כתב בתפארת ישראל (אבות פ"א, בועז, אות א'): לא ילמד במקום המולה ממדברים רבים או קול דופק, או שאר ענין מרעיש, שכל אלו משביתים ההבנה והתפיסה והזיכרון. רק יהיה לו מקום התבודדות וְהַשְׁקָטָה ללימודו וכו', ולכן טוב שילמד בחדר מרווח ויפה, עם ריבוי חלונות. וגם בספר יפה ודפוס נאה, כי כל אלה יתנו מנוחה ושמחה לנפש, ומרחיבין דעת האדם לְהַגִּיחַ לו מעצבו, ועל ידי זה ישתרשו בלבו הדברים היטב.

אך יש לסייג, כי יש סופרים שכתבתם "זורמת" דוקא כאשר נמצאים הם בסביבה שאינה שקטה, וכל אחד ואחד יכול את עצמו כפי נטיית ליבו.

מענין לענין, יש בנותן טעם להביא מה שכתב הרב דסלר בתשובה על איחורו בכתבת מענה: אמנם כל התירוף ידוע והוא אמיתי, כי הטרדות מרובות וכו', אבל באמת לאמיתו התירוצים אינם מספיקים לכסות על העוול הנורא של איחור כתיבה כל-כך...

שאלת הכם

מיהו בעל המאמר: 'יותר משישראל שמרו את השבת - שמרה השבת אותם?'

מימרא זו דומה בסגנונה למאמרי חז"ל אחרים, לכן היו צטיטטוה וייחסוהו לחז"ל. אך אמנם, שמטבע זו טבע אחד מן החופשיים, אך עצם העניין מקורו קדוש ומצוי בדברי רבותינו.

האבודרהם (מעריב של שבת) כתב: ונוהגין לומר פסוק 'ושמרו בני ישראל' וכו' תכף לחתימת 'הפורס סוכת שלום עלינו', כלומר שיפרוס ברכת שלומו עלינו אם נשמרהו כראוי. וכן יסד החכם רבי אברהם בן עזרא ז"ל פיוט לשבת, 'כי אשמרה שבת' - 'קל ישמרני'.

מקור נוסף מדברי "האבן עזרא" הוא מ"אגרת השבת" (ראו מדור "יש לך מושג?") שם נאמר: 'שמרתך בכל ימים' - 'למען שמרתני מאד מימי נעורים'.

יש לך מושג?

אגרת השבת

בליל שבת פרשת ויחי, חודש טבת ד'תתקי"ט (לפני 864 שנים) חלם רבי אברהם אבן עזרא חלום מופלא שהביא אותו לחבר את אחד מספריו, הלא הוא 'אגרת השבת'.

בחלומו הגיע אליו שליח של "יום השבת" והגיש לו אגרת הכתובה בחרוזים, ובסופה דברי תוכחה נוקבים שבהם השבת מוכיחה את האבן עזרא על שהוא מחזיק בביתו ספר הקורא לחילול שבת.

התעורר האבן עזרא מחלומו בבהלה ונחפז לבדוק על איזה ספר מדובר, ומצא כי בספרייתו מונח ספר כפירה שהביאו תלמידיו ביום שישי, בו נאמר כי היום מתחיל מהבוקר ולא מהלילה, ועל פי זה יום שישי בלילה הוא יום חול ומותר לעשות בו מלאכות, ומאידך השבת מתמשכת למוצאי שבת עד אור הבוקר.

באותה תקופה פעלה קבוצה שנקראה 'כת המשווים' שנוסדה על ידי אדם בשם 'משוי העכברי' אשר דעותיו הכוזבות היו נגד דעת תורה. בין יתר הרעיונות הכפריים שאימצו לעצמם היה הכלל שהלילה הולך אחר היום, ולא

י"ל ע"י

נקודה | הוצאה לאור

8069999+90@gmail.com - 0723167198

מבין לקוחותינו

